

О. ІВАХНЕНКО

аспірант кафедри

кримінально-правових дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

УДК 343.343.3

Об'єктивна сторона хуліганських діянь

У статті розглядаються питання визначення об'єктивної сторони хуліганських діянь як злочинів і як складів злочинів, тобто як конкретних актів вольової поведінки людини, що вчиняються в реальній дійсності, і як сукупності ознак, що сформульовані у кримінальному законі, в їх взаємозв'язку та взаємообумовленості.

Ключові слова: хуліганські діяння, об'єктивна сторона, злочин, склад злочину.

Хуліганське діяння, щоб стати злочинним, повинне певним чином об'єктивуватися зовні. Зовнішній прояв злочину в науці кримінального права називається об'єктивною стороною злочину, ознаки якої передбачаються у відповідному складі злочину. У зв'язку з цим при досліджуванні об'єктивної сторони хуліганських діянь треба мати чітке уявлення про те, що саме дослідники тут мають на увазі – об'єктивну сторону злочину як явища реальної дійсності чи ознаки об'єктивної сторони, сформульовані у певному складі злочину.

Об'єктивна сторона злочину – це зовнішній бік (зовнішній вираз) злочину, що характеризується суспільно небезпечним діянням (дією або бездіяльністю), суспільно небезпечними наслідками, місцем, часом, обстановкою, способом, а також засобами вчинення злочину [1, с. 116]. Ці обставини притаманні будь-якому злочину як явищу реальної дійсності. Вони мають місце завжди і в усіх випадках, коли вчиняється конкретний злочин [2, с. 121–129]. Об'єктивна сторона складу злочину – це сукупність передбачених законом про кримінальну відповідальність

ознак, які характеризують зовнішній прояв суспільно небезпечного діяння, що посягає на охоронювані кримінальним законом об'єкти, а також об'єктивні умови цього посягання [3, с. 107]. Але законодавець виділяє з усієї сукупності ознак, що характеризують той чи інший злочин, найбільш важливі, значущі й найбільш типові, що однаково притаманні всім злочинам певного виду [1, с. 88]. Це викликає потребу комплексного підходу при вивченні об'єктивної сторони хуліганських діянь, як із позиції розгляду елементів злочину, що притаманні йому в реальній дійсності, так і з позиції розгляду ознак відповідного складу злочину.

Питання щодо кримінально-правової характеристики об'єктивної сторони хуліганських діянь розглядалися у роботах таких вітчизняних дослідників, як М. І. Бажанов, О. Ф. Бантишев, В. І. Борисов, В. К. Гришук, В. Т. Дзюба, В. С. Картавцев, В. А. Ломако, М. І. Мельник, В. О. Навроцький, М. Л. Наклович, В. В. Налуцишин, С. С. Яценко та ін. Утім дослідники далеко не однаково характеризують об'єктивну сторону хуліганських діянь, тому цілями наданої статті є уявлення того, чи ті неоднакові характеристики демонструють суперечливість, чи доповнюють одна одну, а також вирішення цього питання з позиції розгляду об'єктивної сторони злочину та об'єктивної сторони складу злочину в їх взаємозв'язку та взаємообумовленості.

У сучасних літературних джерелах об'єктивна сторона хуліганських діянь характеризується таким чином.

Так, коментуючи об'єктивну сторону хуліганства, передбаченого ст. 296 КК України, В. А. Ломако пише: «З об'єктивної сторони хуліганство являє собою суспільно небезпечну дію, що грубо порушує громадський порядок. Діями, що грубо порушують громадський порядок, новий закон визнає тільки ті, що відрізняються особливою зухвалістю або винятковим цинізмом» [4, с. 298]. Практично таку ж позицію має В. О. Навроцький, який зазначає: «Аналіз диспозиції ст. 296 свідчить, що обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього злочину є вчинення діяння. Саме діяння полягає в грубому порушенні громадського порядку, яке супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом» [5, с. 836]. З ними погоджується С. С. Яценко, вказуючи таке: «Об'єктивна сторона хуліганства характеризується діями, що грубо порушують громадський порядок і відзначаються особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом» [6, с. 609].

З іншого боку, В. В. Налуцишин стверджує таке: «Об'єктивна сторона хуліганства характеризується сукупністю суб'єктивних і об'єктивних ознак, а не лише однією, навіть суттєвою ознакою. До числа об'єктивних ознак цього злочину слід віднести активні дії публічного характеру, які обумовлені нормативно визначеними способами їх вчинення, специфічними суспільно небезпечними наслідками, причинним зв'язком між діями і злочинними наслідками... Неможливо правильно зрозуміти механізм вчинюваного злочину, не враховуючи того, що він вчинюється людиною, яка переслідує певні цілі та дії в суспільстві серед інших людей... Саме

зміст об'єктивної сторони хуліганства свідомо визначається діючим суб'єктом відповідно до його уявлень, намірів та цілей, які формуються на основі об'єктивних обставин. У свою чергу, об'єктивна сторона поряд з об'єктом являє собою предметний зміст суб'єктивної сторони злочину» [7, с. 73, 76].

Приблизно таку ж характеристику хуліганства надає В. Т. Дзюба: «Об'єктивна сторона хуліганства характеризується: активними зухвалими діями цинічного характеру, що грубо порушують громадський порядок, різноманітністю їх способів; наявністю моральної, фізичної або матеріальної шкоди; причинним зв'язком між діями, що утворюють основний та кваліфіковані склади, та злочинними наслідками (фізичною чи майновою шкодою)... Під грубим порушенням громадського порядку слід розуміти юридичне визначення характеру і ступеня порушення громадського порядку, що розкриває кримінально-правовий зміст цього діяння (явна неповага (зневага) до усталених етичних, моральних, правових норм, традицій тощо)... Явна неповага до суспільства – це навмисні активні дії винуватої особи, змістом яких є особлива зухвалість або винятковий цинізм ситуативного характеру як прояв аморального, цинічного, зверхнього ставлення до прав, свобод та законних інтересів невизначеного кола людей, інтересів юридичних осіб, суспільства або держави, що порушують спокій життєдіяльності як одного, так і багатьох громадян» [8, с. 1000–1001].

Ці, на перший погляд, розбіжні характеристики об'єктивної сторони хуліганства фактично ніяких суперечли-

вих суджень не містять. Якщо вчені, характеризуючи об'єктивну сторону хуліганства, згадують лише про дію, що грубо порушує громадський порядок і відзначається особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом, то вони мають на увазі ознаки складу хуліганства, передбаченого ст. 296 КК України 2001 р., оскільки у цьому складі про будь-які інші ознаки об'єктивної сторони складу хуліганства жодним чином не згадується [9], на відміну від диспозиції ст. 206 КК України 1960 р., яка вказувала на дві взаємопов'язані ознаки об'єктивної сторони складу хуліганства, оскільки хуліганством визнавалися дії, що: 1) грубо порушують громадський порядок і 2) виражають явну неповагу до суспільства [10]. У диспозиції ст. 296 КК України 2001 р. про явну неповагу до суспільства згадується лише як про суб'єктивну ознаку у вигляді мотиву вчинення злочину. Якщо ж вчені, характеризуючи об'єктивну сторону хуліганства, розкривають взаємозв'язок об'єктивних і суб'єктивних факторів, то вони вже мають на увазі не склад хуліганства, а вчинюваний у реальному житті злочин, який кваліфікується за ст. 296 КК України, котра, звичайно, не може охопити своїми ознаками всі складові злочину як явища реальної дійсності. Тобто незалежно від того, що змінилася редакція складу хуліганства в КК України, у реальному житті цей злочин, яким він був, таким і залишився – як результат тісного взаємозв'язку об'єктивних та суб'єктивних властивостей. При цьому в літературі звернуто увагу й на те, що таку властивість хуліганських діянь, як явна неповага до суспільства, не містять.

пільства, неможливо однозначно віднести чи до об'єктивної, чи до суб'єктивної сторони злочину.

Зокрема, М. Л. Наклович таким чином характеризує об'єктивну сторону хуліганства, передбаченого ст. 206 КК України 1960 р.: «З об'єктивної сторони хуліганство полягає у вчиненні суспільно небезпечних дій, що порушують громадський порядок і виражають явну неповагу до суспільства... Явна неповага до суспільства має місце там, де вчинок виходить за рамки особистих взаємовідносин і стає очевидним для всіх... Отже, особливістю хуліганських дій є те, що в них важлива об'єктивна ознака «грубе порушення громадського порядку» доповнюється не менш важливою ознакою – «явною неповагою до суспільства», яку можна розглядати як з об'єктивної, так і з суб'єктивної сторони. Але незважаючи на специфічний характер цієї ознаки, її доцільно використовувати при аналізі об'єктивної сторони хуліганства, тому що саме хуліганські дії свідчать про явну неповагу до суспільства і через це суб'єктивна в цілому ознака «явна неповага до суспільства» повинна братись не ізольовано, відірвано від об'єктивної, а у єдності з нею, оскільки вона сама об'єктивізується в діях, що грубо порушують громадський порядок» [11, с. 29, 33–34].

Тобто такий елемент хуліганських злочинів, як явна неповага до суспільства, є універсальною об'єктивно-суб'єктивною обставиною, котра виявляється у дійсності і як мотив, і як специфічна дія, що є очевидним і для оточуючих, і для винної особи. Про це, зокрема, свідчать наведені далі приклади із судової практики.

Вироком Першотравневого районного суду м. Чернівців від 21 лютого 2012 р. підсудний був визнаний винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 296 КК України, та засуджений за такими встановленими судом обставинами. 26 листопада 2011 р. він близько 01 год 10 хв, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, знаходячись у громадському місці – в коридорі загального користування багатоквартирного будинку, незважаючи на нічний час, із хуліганських спонукань, почав грубо порушувати тишу та громадський порядок, тобто нормальний відпочинок та спокій мешканців будинку, виявляючи при цьому явну неповагу до загальноприйнятих норм і правил поведінки в суспільстві та громадському місті, а саме умисно, безпричинно, протиправно, з особливою зухвалістю почав лякати мешканців будинку шляхом нанесення ударів руками та ногами по вхідних дерев'яних дверях квартири № 8 та погрожувати мешканцям квартири розправою, а також виражатися на їхню адресу нецензурною лайкою, внаслідок чого зламав металеву ручку вказаних дверей вартістю 70 гривень, електричний дзвінок вартістю 50 гривень, навісний замок на особистій дерев'яній шафі, яка знаходиться в коридорі, вартістю 20 гривень. Після чого, продовжуючи свої злочинні дії, умисно, безпричинно почав бити руками та ногами по вхідних дверях квартири № 7 та погрожувати мешканцям розправою, а також виражатися на їхню адресу нецензурною лайкою, внаслідок чого пошкодив дерев'яну поверхню вказаних дверей вартістю 50 гривень. У подальшому він спустився на перший поверх

даного будинку та при виході умисно, безпричинно з великою силою зачинив вхідні дерев'яні двері під'їзду, і таким чином умисно розбив скляне вікно та дерев'яне кріплення, тим самим тимчасово припинив нормальну життєдіяльність жителів будинку [12].

Постановою Тячівського районного суду Закарпатської області від 12 квітня 2012 р. підсудний був визнаний винним у скоєнні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 296 КК України, та звільнений від кримінальної відповідальності згідно зі ст. 45 КК у зв'язку з дійовим каяттям за такими встановленими судом обставинами. 27 жовтня 2011 р. приблизно о 23 год, знаходячись на вул. Борканюка в с. Новоселиця, грубо порушуючи громадський порядок, виявляючи явну неповагу до суспільства, що супроводжувалось особливою зухвалістю, безпричинно, з хуліганських спонукань він підійшов до потерпілого, який під'їхав на своєму моторолері зі своїм братом, схопив його за одяг, стягнув з моторолера на дорогу, де завдав йому декілька ударів по тілу, заподіявши йому легкі тілесні ушкодження, що не спричинили короткочасного розладу здоров'я. Продовжуючи свої хуліганські дії, він підійшов до іншого потерпілого, який під'їхав на моторолері, вдарив його ногою у спину. Від удару потерпілий впав на землю, а винний, продовжуючи хуліганські дії, завдав декілька ударів ногами по різних частинам тіла, заподіявши йому легкі тілесні ушкодження, що не спричинили короткочасного розладу здоров'я [13].

Отже, як свідчать наведені приклади із судової практики, така обставина, як явна неповага до суспільства, має не

тільки суб'єктивне значення, а й реальний об'єктивний вираз. При цьому суттєвою ознакою цього об'єктивного виразу виступає безпричинність вчинення злочину, або незначний привід, що є очевидним як для самого винного, так і для оточуючих. На це ж звертається увага в юридичній літературі також при розгляді інших злочинів, вчинених із хуліганських спонукань.

Так, коментуючи положення п. 7 ч. 2 ст. 115 КК України, В. К. Грищук і М. І. Мельник вказують, що умисним вбивством із хуліганських мотивів є умисне вбивство, вчинене на ґрунті явної неповаги до суспільства, нехтування загальнолюдськими правилами співжиття і нормами моралі, а так само умисне вбивство без будь-якої причини чи з використанням малозначного приводу [5, с. 277].

О. Ф. Бантишев і В. С. Картавцев стосовно цих положень вказують таке: «За пунктом 7 ч. 2 ст. 115 слід кваліфікувати умисне вбивство з хуліганських мотивів, тобто скоєне без видимих, на перший погляд, причин на ґрунті явної неповаги до суспільства, нехтування загальнолюдськими правилами співжиття і нормами моралі, цинічно і зухвало. Слід мати на увазі, що цей злочин, як правило, вчиняється в громадських місцях, де зневага до суспільства виявляється достатньо красномовно, але його може бути вчинено і в малолюдному або безлюдному місці, і тоді встановлення факту вбивства без будь-якої причини або з використанням незначного приводу вимагає особливої ретельності. Тут треба встановлювати не лише жорстокість, цинізм, нехтування нормами

моралі з боку винного, а й відсутність будь-якого іншого, крім хуліганського, мотиву» [8, с. 281–282].

Достатньо красномовно виявляється хуліганський мотив і при вчиненні таких діянь, як наруга над могилою, іншим місцем поховання, над тілом (останками, прахом) померлого (ч. 3 ст. 297 КК України) та жорстоке поводження з тваринами (ст. 299 КК України), бо на цей мотив прямо вказується у зазначених статтях закону, а також в інших випадках, які хоча прямо не передбачені у статтях КК як злочини, вчинені з хуліганських мотивів, але цей мотив об'єктивно виявляє себе у зв'язку з очевидною безпричинністю, безглуздістю, безпідставною жорстокістю вчиненого злочину.

Зокрема, різновидом хуліганських діянь можна вважати такий передбачений ст. 283 КК України злочин, як самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда. Вже саме словосполучення «самовільне без нагальної потреби» вказує на переважно хуліганський мотив вчинення цього злочину у вигляді нехтування загальнолюдськими правилами життя, а так само вчинення без будь-якої причини чи з використанням малозначного приводу.

До різновидів хуліганських діянь в антитерористичній літературі відносять і так звані «телефонний тероризм», тобто завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності (ст. 259 КК України) [14, с. 80–82], бо цей злочин вчиняється, як правило, з хуліганських спонукань, а якщо й із будь-яких інших мотивів, то завжди вочевидь для винного грубо порушує громадський порядок, виражає

явну неповагу до суспільства та містить ознаки особливої зухвалості у вигляді тимчасового припинення нормальної діяльності установи, підприємства чи організації, руху громадського транспорту, зриву масового заходу тощо.

Очевидно тому в певні періоди розвитку вітчизняного кримінального законодавства такі діяння, як завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці, самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда, наруга над державними символами, осквернення релігійних споруд чи культових будинків, перешкоджання здійсненню релігійного обряду, жорстоке поводження з тваринами, наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого, кваліфікувалися за складом хуліганства. Тому до хуліганських діянь слід відносити не тільки ті, що підпадають під ознаки ст. 296 КК України, а й інші діяння, що грубо порушують громадський порядок і виражають явну неповагу до суспільства, та (або) вчинені з хуліганських мотивів, тобто на ґрунті неповаги до суспільства, нехтування загальнолюдськими правилами співжиття і нормами моралі, а так само без будь-якої причини чи з використанням малозначного приводу.

Відомо, що основним елементом об'єктивної сторони злочину та обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу злочину є діяння, яке визначається у двох формах – дія або бездіяльність. У зв'язку з цим виникає питання, чи може бути вчинене хуліганське діяння шляхом бездіяльності.

Це питання практично не викликає сумнівів у науковій літературі, де вказується, що хуліганські діяння можливо

вчинити переважно шляхом дій. «Хуліганство, – вказує І. М. Даньшин, – шляхом бездіяльності не може бути вчиненим. Це обумовлено характером даного суспільно небезпечного діяння. При утриманні від вчинення конкретної дії неможливо заподіяти значну шкоду громадському порядку» [15, с. 45]. Також важко уявити вчинення шляхом бездіяльності таких злочинів, як завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці, самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда, умисне вбивство з хуліганських мотивів. Водночас В. О. Навроцький не виключає можливість вчинення шляхом бездіяльності такого злочину, як наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого (ст. 297 КК України). На його думку, наруга переважно вчиняється шляхом дії, однак, не можна виключити її вчинення і через бездіяльність, наприклад, невтручання в поведінку свійських тварин, які розривають могилу, справляють на ній природні потреби [5, с. 838]. Що стосується такого злочину, як жорстоке поводження з тваринами (ст. 299 КК України), то в літературі відзначається, що об'єктивна сторона цього злочину характеризується як дією, так і бездіяльністю [6, с. 619; 8, с. 1015].

Будь-яке хуліганське діяння у реальній дійсності породжує певні наслідки, незалежно від того, передбачені їх ознаки у відповідному складі злочину чи ні. Але дотепер у науковій літературі спірним залишається питання про те, чи будь-який злочин породжує настання злочинного наслідку, або ж існують такі злочини, котрі не містять такого компоненту. Розпочали цю дискусію ще М. Д. Дурманов і А. Н. Трай-

нін. Зокрема, М. Д. Дурманов вказував, що наслідок злочинного діяння є обов'язковим елементом не всіх без винятку злочинів, а лише деяких, а саме тих, у складах яких він прямо передбачений [16, с. 35–42]. А. Н. Трайнін, навпаки, виступив проти твердження про те, що не будь-який злочин породжує настання наслідку. «Кожен злочин, – писав А. Н. Трайнін, – завжди є посягання на певний об'єкт. Злочину, який ні на що не посягає, у природі не існує» [17, с. 102]. Погоджуючись з останнім, Н. Ф. Кузнєцова також зазначала: «Злочинний наслідок є сполучною ланкою між об'єктом та злочинною дією, тому він характеризується, з одного боку, злочинною дією, а з другого – об'єктом посягання... Підкоряючись загальній закономірності, дії завжди призводять до різноманітних змін у навколишньому світі людини... Зміни в об'єкті посягання бувають: у вигляді заподіяння фактичного збитку... і у вигляді створення небезпеки, реальної можливості заподіяння фактичного збитку» [18, с. 7, 10, 20–21].

Сучасні дослідники підтримують або ту або іншу позицію. Вважаємо, що слід погодитись із тими вченими, які підтримують позицію, що будь-яке діяння в реальній дійсності породжує ті чи інші наслідки. Заперечення ж того, що немає злочину без наслідків, є результатом змішування елементів злочину як явища реальної дійсності з ознаками складу злочину, передбаченого статтею кримінального закону. Тому можна стверджувати, що не існує безнаслідкових злочинів, а існують у КК склади злочинів без вказівки на ознаки наслідків як на обов'язкові озна-

ки цього складу злочину. Це прямо сто- сується перш за все хуліганських зло- чинів, котрі, як зазначається в літерату- рі, супроводжуються «застосуванням фізичного насильства і заподіянням моральної, матеріальної чи іншої шкоди особистим чи громадським інтересам (знущанням, мордуванням, катуванням, спричиненням тілесних ушкоджень, зривом масового заходу, порушенням нормальної діяльності установи, під- приємства чи організації, транспорту тощо» [8, с. 1001], а тому не можуть бути без наслідків.

Таким чином, на підставі викладено- го можна дійти таких висновків. Зміст хуліганських діянь як злочинів, що вчи- няються в реальній дійсності, і складів злочинів, що містяться в кримінально- му законі, не збігаються за обсягом,

характеризуючи об'єктивну сто- рону тих чи інших хуліганських діянь, необхідно здійснювати це комплексно з обох позицій або чітко вказувати на те, про що саме йдеться у дослідженні – про об'єктивну сторону злочину чи ознаки об'єктивної сторони у певному складі злочину. Також слід мати на ува- зі, що коло хуліганських діянь не ви- черпується тими діями, які підпадають під ознаки ст. 296 КК України, й охоп- лює також інші діяння, що грубо пору- шують громадський порядок і виража- ють явну неповагу до суспільства, та (або) вчинені з хуліганських мотивів, тобто на ґрунті неповаги до суспільства, нехтування загальнолюдськими прави- лами співжиття і нормами моралі, а так само без будь-якої причини чи з вико- ристанням малозначного приводу.

Список використаних джерел

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Бори- сов та ін. ; за ред. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 480 с.
2. Панов Н. И. Преступление: методологические аспекты исследования и отражение в уголовном праве / Н. И. Панов // Проблемы законности : Республик. межвед. науч. сб. – Вып. 30. – Х. : Нац. юрид. акад. Украины, 1995. – С. 121–129.
3. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / Ю. В. Александров, В. І. Антипов, М. В. Володько та ін. ; відп. ред. Ю. А. Кондратьєв ; наук. ред. В. А. Клименко та М. І. Мель- ник. – К. : Прав. джерела, 2002. – 432 с.
4. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / М. І. Бажанов, В. Я. Тацій, В. В. Ста- шис, І. О. Зінченко та ін. ; за ред. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К. : Юрінком Інтер ; Х. : Право, 2001. – 496 с.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 6-те вид., переробл. і допов. / за заг. ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К. : Юрид. думка, 2009. – 1236 с.
6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 4-те вид., переробл. і допов. / відп. ред. С. С. Яценко. – К. : А. С. К., 2005. – 848 с.
7. Налуцишин В. В. Кримінальна відповідальність за хуліганство (ст. 296 КК України) / В. В. На- луцишин. – Х. : Харків юрид., 2009. – 252 с.
8. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України (2-ге вид., переробл. і допов.) / за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. – К. : Дакор, 2008. – 1428 с.
9. Кримінальний кодекс України : прийнятий Законом України від 5 квітня 2001 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 25 – 26. – Ст. 131.
10. Кримінальний кодекс Української РСР : прийнятий Законом Української РСР від 28 грудня 1960 р. // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 14.

11. Наклович М. Л. Кримінально-правова боротьба з хуліганством / М. Л. Наклович. – Львів : Вища шк., 1974. – 112 с.
12. Вирок Першотравневого районного суду м. Чернівців : від 21 лютого 2012 р. у справі № 1/124/2012 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень : сайт. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>. – Заголовок з екрана.
13. Постанова Тячівського районного суду Закарпатської обл. : від 12 квітня 2012 р. у справі № 711/115/2012 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень : сайт. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>. – Заголовок з екрана.
14. Емельянов В. П. Уголовно-правовое противодействие терроризму / В. П. Емельянов, М. Н. Иманлы, И. Н. Рыжов. – Харьков : Право, 2014. – 88 с.
15. Даньшин И. Н. Ответственность за хулиганство по советскому уголовному праву / И. Н. Даньшин. – Харьков : Изд-во Харьк. ун-та, 1971. – 192 с.
16. Дурманов Н. Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву / Н. Д. Дурманов. – М. : Госюриздат, 1955. – 212 с.
17. Трайнин А. Н. Общее учение о составе преступления / А. Н. Трайнин. – М. : Госюриздат, 1957. – 362 с.
18. Кузнецова Н. Ф. Значение преступных последствий для уголовной ответственности / Н. Ф. Кузнецова. – М. : Юрид. лит., 1958. – 220 с.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2015.

Ивахненко А. Объективная сторона хулиганских деяний

В статье рассматриваются вопросы относительно характеристики объективной стороны хулиганских деяний как преступлений и как составов преступлений, то есть как конкретных актов волевого поведения человека, совершаемых в реальной действительности, и как совокупности признаков, сформулированных в уголовном законе, в их взаимосвязи и взаимообусловленности.

Ключевые слова: хулиганские деяния, объективная сторона, преступление, состав преступления.

Ivachnenko O. The Objective Side of Hooligan Acts

In the article the questions of characteristic of hooligan acts' the objective side both crimes and *corpora delictorum* are examined. In other words, they are considered as specific acts of volitional human behaviour committed in the real world, and as a combination of features, formulated in the relevant articles of the criminal law in their relationship and interdependence. Our research revealed that in the modern literature hooligan acts' objective side is not the same, but the diversity of statements can be reduced to two main scientific positions. Supporters of the first position argue that hooligan acts' the objective side is characterized by actions that grossly violate the public order and are special rudeness or exceptional cynicism. According to supporters of the second position in hooligan acts' the objective side should include active public actions, specific socially dangerous consequences, causation between actions and criminal consequences, given that the offence is committed by subject in accordance with his views, motives and goals, which are formed on the basis of objective factors. That's why the goals of the present article are to establish if the positions differ are complement each other and to consider this issue based on an integrated and systematic approach. As a result, both existing in the literature scientific position on hooligan acts' the objective side don't contain any conflicting judgments. Their differences are explained by the fact that the researchers have in mind – the crime committed in the reality or an offense stipulated by article of the criminal law. If scientists just mention about the effects that grossly violate the public order and are special rudeness or exceptional cynicism, we mean the element of hooligan acts stipulated by Article 296 of the

Criminal Code of Ukraine (2001), because any signs of hooligan acts' the objective side of *corpus delicti* is not marked here in contrast to the disposition of Article 206 of the Criminal Code (1960), which stated on two interrelated features of the objective side of *corpus delicti*: 1) gross violation of public order and 2) expression of obvious disrespect for society. As for the disposition of Article 296 of the Criminal Code of Ukraine (2001), it is the expression of obvious disrespect for society is a subjective characteristic of *corpus delicti* in the form of the motive of the crime. If scientists analyze the objective side toward hooligan acts in general and hooliganism in particular, and reveal the relationship of objective and subjective factors, they already mean no offence, but crime committed in the real life, which is always has the interaction of objective and subjective features. This article pays attention to the fact that such feature of hooligan acts as an expression of obvious disrespect for society cannot be attributed only to the objective or subjective sides of the crime, because this element of the hooligan acts is an universal objective-subjective component, which manifests itself in reality both a motive and a specific action that is obvious to others and to the subject of the crime. It is concluded that the content of hooligan acts both crimes and *corpora delictorum* are not the same volume. That's why characteristic of the objective side it is necessary to give a comprehensive manner (in other words, with both positions) or clearly indicate that the researcher has in mind. It is also argued that the entire array of hooligan acts is not limited to those actions that fall under the features of Article 296 of the Criminal Code. So it covers also acts, that stipulated in other articles of the Criminal Code and gross violate of public order, express of obvious disrespect for society and (or) committed an hooligan act.

Keywords: hooligan acts, objective side, offence, *corpus delicti*.